

Eduskunnan Sivistysvaliokunta
SiV@eduskunta.fi

Asia: HE 15/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamisesta.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_15+2017.aspx.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry (myöhemmin Arene) kiittää lausuntopyynnöstä ja esittää seuraavaa:

Maakuntien perustamisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen keskeisenä tavoitteena on kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä hillitä palveluista aiheutuvia kustannuksia 3 miljardilla eurolla vuoteen 2029 mennessä.

Maakunta vastaa jatkossa alueensa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisestä sekä alue- ja organisaatorajat ylittävästä kehittämisyhteistyöstä. Yliopistosairaalam maakuntien on sovittava muiden samaan yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien maakuntien kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoiminnan yhteistyöstä. **Arene kannattaa maakunnissa jo toimivien pysyvien rakenteiden (oppilaitokset, ammattikorkeakoulut, yliopistot, järjestöt yms.) hyödyntämistä maakunnallisten yhteistyömallien ja SOTE- palveluiden uudistamisessa ja kehittämisessä.**

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisessa tulee nykyistä paremmin onnistua rikkomaan raja-aitoja sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Tämän lisäksi on kyettävä yhdistämään muiden koulutusalojen osaamista (liiketoimintaosaaminen, teknologia, ICT, johtaminen, palvelumuotoilu) palvelujen kehittämiseen. Monialaiset ja hyvin verkostoituneet ammattikorkeakoulut ovat sitoutuneet kehittämään uudenlaisia palvelumalleja ja koulutusta, joissa voidaan selkeästi parantaa väestön SOTE- palveluiden yhdenvertaista saatavuutta ja terveyden edistämistä.

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon järjestäminen:

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisessa tulee ehdottomasti kiinnittää tasavertaiseen opiskelijaterveyden huollon järjestämiseen, myös ammattikorkeakouluopiskelijoiden osalta. YTHS- malli antaa tähän hyvät edellytykset.

Sosiaali- ja terveysalan koulutuksen ja tutkimuksen rahoitus

Maakuntien yhteistyösopimuksissa sekä **maakuntien sosiaali- ja terveystieteellisiin tutkimustoimikuntiin** tulee ehdottomasti sisällyttää myös ammattikorkeakoulujen osaaminen ja edustus. Ammattikorkeakouluilla on korkeatasoista osaamista tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnasta.

SOTE- uudistuksen laajenevan tehtäväkentän tulee näkyä tutkimustoimikuntien jaettavissa olevassa rahoituksessa. Jotta terveyden- ja sosiaalihuollon yksiköissä olisi realistinen mahdollisuus tehdä hoitotyön ohessa myös **monialaista uutta tutkimusta, rahoitusta on lisättävä erityisesti ammattikorkeakouluille, jotka eivät ole olleet mukana ns. EVO- rahoituksen saajina.** Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen oli vuonna 2000 rahoitus oli 59,4 miljoonaa euroa. Vuoden 2017 talousarviossa rahoitus on 15 miljoonaa euroa.

Valtion varoista (STM) tulee voida korvata maakunnille myös ammattikorkeakouluissa toteuttavan SOTE- alan tutkimuksesta aiheutuvat kustannukset.

Yhtä lailla STM:n asettamassa valtakunnallisessa asiantuntijoista koostuvassa **sosiaali- ja terveystieteellisen tutkimuksen arviointiryhmässä** on oltava ammattikorkeakouluissa tehtävän TKI-toiminnan asiantuntemus ja edustus. Nämä on huomioitava asiaa koskevassa STM:n asetuksessa.

Arene huomauttaa, että koulutuksen, kehittämisen ja tutkimuksen yhteistyön järjestämisessä tulee varmistaa ammattikorkeakouluissa tuotetun ajantasaisen ja relevantin osaamisen ja tutkimustiedon mukanaolo palveluiden toteuttamisessa ja kehittämisessä.

Arene huomauttaa, että esityksessä on vedottu vanhaan lakiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta. Ammattikorkeakoulut eivät saa valtionosuusrahoitusta kuntien opetus- ja kulttuuritoimen osana. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen myötä vuonna 2014 ammattikorkeakouluista muodostettiin osakeyhtiöitä, joiden varsinainen toiminnan rahoitus tulee valtion budjetista opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alalta.

Koulutuksen riittävyys

Ammattikorkeakoulujen monialainen osaaminen ja ketterät toimintamallit voivat vastata uudella tavalla osaamishaasteisiin ja työvoiman tarpeisiin. Alueellisiin erityisosaamisen tarpeisiin vastaavat satelliitti- koulutusmallit ovat jo käytössä ammattikorkeakoulujen välillä, ja niistä on hyviä kokemuksia.

Ammattikorkeakoulujen ylemmät tutkinnot (YAMK) vastaavat joustavasti maisteritasoisen uudenlaisen ja kehittämisorientoituneen osaamisen tarpeisiin. Ylempien ammattikorkeakoulu- tutkintojen asemaa ja rahoitusta tulee vahvistaa SOTE-uudistuksessa. Uudistuksessa tarvitaan asiantuntijatyön ohessa tapahtuvaa samanaikaista kehittämistutkimusta ja innovaatiotoimintaa. Tähän YAMK- tutkintojen toimintamalli antaa erinomaiset edellytykset – myös monialaisissa tutkimuksissa (sote-, teknologia- ja liiketoimintaosaaminen). Uudenlainen koulutus mahdollistaa myös tehtäväsiirrot lääkäri- ja hoitohenkilön välillä.

SOTE-uudistus muuttaa osaamista ja ammatteja. Ammattikorkeakoulujen sosiaalialan osaamista tulee hyödyntää tehokkaammin esimerkiksi lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden, ikäihmisten palveluiden sekä päihde- ja mielenterveyspalveluiden ja kuntouttavien palveluiden uudistamisessa. Sosionomikoulutuksen monipuolista osaamista tulee hyödyntämistä entistä vahvemmin.

Arenen näkemyksen mukaan sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien välisen työnjaon edelleen kehittäminen on varsin kannatettavaa, mutta se ei poista pulaa pätevistä sosiaalityöntekijöistä ja uudesta osaamisesta. **Maakuntien ongelmaa pätevien sosiaalityöntekijöiden rekrytoinneissa helpottaisi aidosti ammattihenkilölain laajentaminen koskemaan myös sosiaalityöhön suunnattavaan sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon suorittaneita henkilöitä.**

Ratkaisu mahdollistaisi myös työnantajille joustavan päätöksentekomahdollisuuden siitä, mikä on tarkoituksenmukainen koulutus- ja osaamisprofiili kulloinkin kyseessä olevaan sosiaalityöntekijän tehtävään työyhteisössä sekä SOTE- maakunnassa. Nykyisessä rakenteessa tiukat kelpoisuusehdot johtavat mahdolltomiin ja eriarvoistaviin tilanteisiin sekä hidastavat alan kehittymistä, ellei myös ammattikorkeakoulujen YAMK- tutkinnoille luoda tilaa rekrytoinneissa

Koulutuskorvaukset on laajennettava koskemaan ehdottomasti myös ammattikorkeakoulujen koulutusta. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattikorkeakoulutusta ja siihen liittyvää käytännön/kliinistä harjoittelua sekä erikoistumiskoulutuksia tulee voida korvata esityksen mukaisista julkisista koulutuskorvauksista.

Tällä hetkellä ammattikorkeakoulut joutuvat itse maksamaan korvauksen sote-alan tutkinto-opintoihin kuuluvasta käytännön harjoittelusta. Vuonna 2015 ammattikorkeakoulujen maksamien koulutuskorvausten määrä oli yhteensä 7.5 milj. euroa. Koulutuskorvauksia arvioitaessa on otetta-

va huomioon, että ammattikorkeakoulut eivät kouluta sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia vain tietyn yhteistoiminta-alueen tarpeisiin, vaan kansallisesti.

EU:n ammattipätevyysdirektiivi edellyttää esimerkiksi sairaanhoitajaopintojen sisältävän kliinistä opetusta vähintään puolet tutkinnon vaatimasta opetuksesta. Käytännössä kliinistä opetusta voidaan merkittävässä määrin toteuttaa vain yhdessä terveyspalvelutuottajien kanssa harjoittelun muodossa, joten kyse on ammattipätevyyteen liittyvästä pakollisesta harjoittelusta, eikä korkeakoulujen omassa harkinnassa olevasta käytännöstä.

Esityksen mukaan korvaukset maksetaan maakunnille, joissa on yliopistollinen keskussairaala. Nämä maakunnat maksaisivat korvauksen edelleen muille koulutukseen osallistuville toimijoille.

Yliopistotasosta sosiaalialan koulutusta ja ammattikorkeakoulutasosta sote-alan koulutusta järjestetään myös muissa maakunnissa. Korvauskäytännöt on rakennettava mahdollisimman sujuviksi ja johdonmukaisiksi riippumatta siitä, missä maakunnassa koulutus järjestetään.

Lisäksi Arene huomauttaa, että esityksen koulutuskorvauksia koskevassa tekstissä on mainittu vain yliopistot erikoistumiskoulutusten tuottajina. Myös ammattikorkeakouluilla on lakisääteinen tehtävä erikoistumiskoulutusten järjestämisessä.

Muut huomiot:

Arene pitää tärkeänä, että uudistuksessa panostetaan perheitä ja nuoria tukevan ennakoivan koulutuksen vahvistamiseen sekä monialaiseen SOTE-osaamiseen.

Ammattikorkeakoulujen humanistinen, kasvatus-, liikunta-, sosiaali- ja terveysala tuottavat osaamista niin lastensuojelun kuin nuorisotyön sekä kulttuuri- ja liikuntatoimen moniammatilliseen osaamiseen. Ammattikorkeakoulujen työelämälähtöiset YAMK-tutkinnot kasvatus-, sosiaali-, ja terveysalalla tuottavat työelämän kaipaamaa osaamista myös lastensuojelun kehittämiseen ja johtamiseen.

Ammattikorkeakouluopiskelijoille syntyy jo opintojen aikana käytännönläheinen kokemusmaailma palvelutarpeista erilaisissa työelämäprojekteissa. Opintojen kytkeminen maakuntien palveluiden kehittämiseen ja uudistamiseen on ammattikorkeakouluille luonteva toimintamalli.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Tapio Varmola
puheenjohtaja

Riitta Rissanen
toiminnanjohtaja